

ÕM päärna vuõiggâdvuõđi komitea siâzztõõzz Lää'ddjânnma

NUÕRIĶE'NNVÕS
VERSIO

Euroopan unionin
osarahoittama

MEIDÄN LOS

LASTENSUOJELUN
KESKUSLIITTO

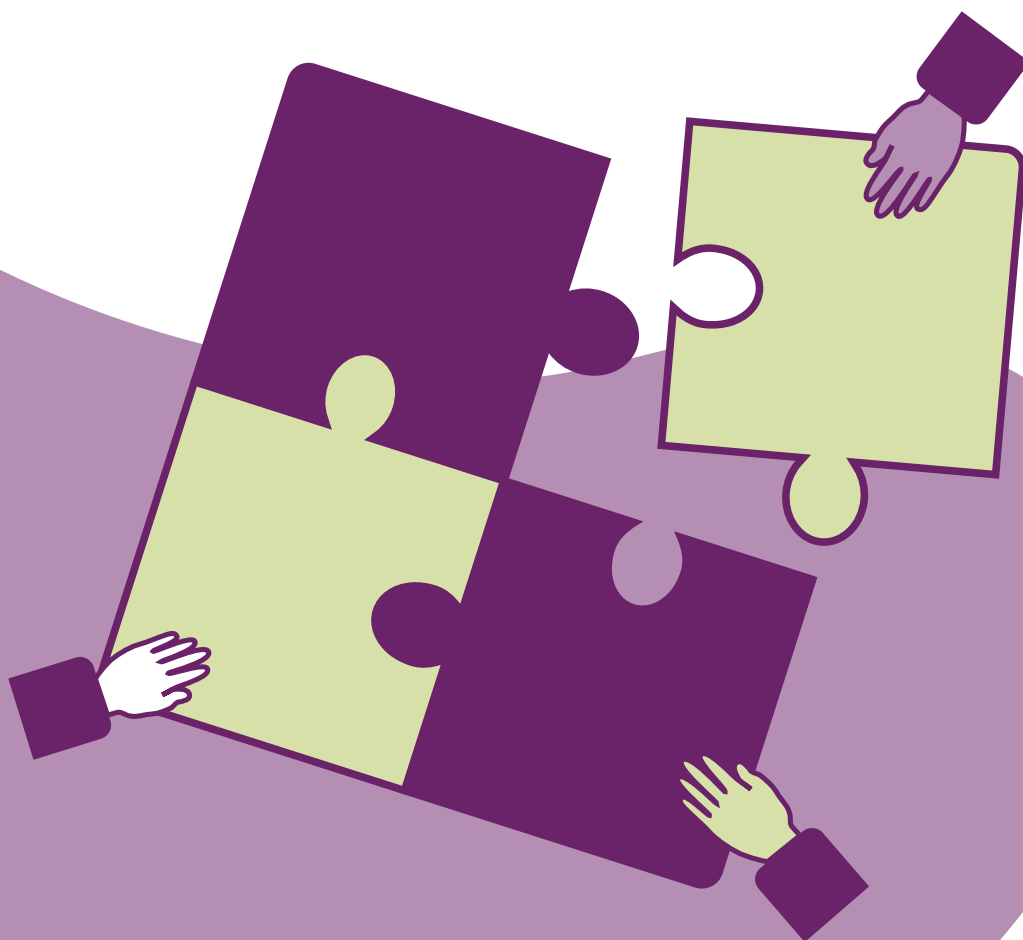

SOS
LAPSIKYLÄ

Tät lij nuõrid tue'jjuum vuänõs siäzztõõzzin, koid ÕM päärna vuõiggâdvuõdi komitea uu'di Lää'dd rii'kke ee'jjest 2023. Vuänõõzz tue'jjees, gu päärnain da nuõrin lij vuõiggâdvuõtt vuäžžad teâðaid. Päärnain da nuõrin lij še vuõiggâdvuõtt särnnad jurddjeez tõ'st, mä'htt päärna vuõiggâdvuõdid õõlgçi Lää'ddjânnmest raaveed.

Vuänõstee'kst te'sttješ pââibužškoouleksai nuõri jooukid jä'rjstum tuâjjpaa'jin. Sitaatt tee'kst liâ paa'jid vuässõõttâm nuõrin. Lastensuojelun Keskusliitto spä'ssbâäšš pukid mieldd åärrjid!

ÕM päärna
vuõiggâdvuõdi
komitea
vuäpp päärna
vuõiggâdvuõdi
teâuddjummuž.
Tõt oudd riikkid
siäzztõõzzid tõ'st,
mä'htt päärnai sââ'j
vui'tet pue'reed.
Päärnaž = vuälla
18-ekksaž.

Takai tääim suåppmõõžž teåuddjåttmõõşân

Lää'jjšiõttummuş

- Lää'ddjånnam ålgg vä'ldded lokku päärna vuõiggådvuõdi suåppmõş vue'ssen lää'jjšiõttummuşes.
- Lää'ddjånnam ålgg årvvtõõllåd ånn'jõõžž pue'rben, mä'htt oðð lää'jjšiõttummuş vaaikat päärnaid.
- Lää'ddjånnam ålgg raaveed laa'jjin sää'mpäärnai kiõ'lle da kulttuu're õhttnee vuõiggådvuõdid.

Sä'mmlain õõlgçi vuäžžad jäänab vuõiggådvuõdid. Sä'mmlaid õõlgçi ci'sttjed tää'ssärivsânji. Sä'mmlai kulttuur õõlgçi åå'nned äärvast."

Koordinåttmõş

- Lää'ddjånnam ålgg ainsmåt'ted, şto **päärnažstrategia** veåkka päärna vuõiggådvuõð väå'ldet lokku vee'zz jånnmest da pukin suõ'rjin, ouddmiårkkån şkooulin da tiõrvåsvuõttuålast.

Resuursi ohjjõõvmmõş

- Lää'ddjånnam ålgg tä'rķstõõllåd, mä'htt päärnai pue'rren ju'rddum tie'ğğid åå'net da mä'htt tõk vaaikte päärnai vuåkka.
- Lää'ddjånnam ålgg vä'ldded lokku teå'ğğåånnmõõžžåst jeå'rben læððsab sâå'jest åårrai päärnaid.
- Lää'ddjånnam ålgg u'vdded şe päärnaid vuei'tlvažvuõtt sårnnad jurddjeez tõ'st, mä'htt riikk da kää'dd å'nne tie'ğğid.

Teådnoormõş

- Lää'ddjånnam ålgg noorråd ånn'jõõžž pue'rben teåðaid päärnai vuõiggådvuõ i teåuddjummşest.
- Lää'ddjånnam ålgg noorråd teåðaid veidðsånji jee'res päärnažjooukin, ouddål puki staante'mesvuõð toobdi sâå'jest åårrijin le'be uu'ccbõs jou'kke kuull'jid.
- Lää'ddjånnam ålgg ainsmåt'ted, şto ministeriai ve'rğğoummu vuäžža puk vuei'tlvaid päärnaid kuõskki tu'tkķeemteåðaid.

Päärnažstrategia lij politikknii'kķi õhttsaž vuåinalm tõ'st, mä'htt puki päärnai da nuõri puårastvååjjmõş da vuõiggådvuõð õõlgçi vä'ldded lokku Lää'ddjånnmest.

Čõnnõõtt'te'mes vuâppmõš

- Lää'ddjânnam âlgg ärvvtõõllâd da vuâppâd mie'rrkõskksânji, što päärna vuõiggâdvuõđ teâuddje. Lää'ddjânnam âlgg še va'rrjed ärvvtõõllmõ'sše tie'gğ.
- Lää'ddjânnam âlgg ainsmâ'tted, št päärnaiä'sšvâ'lddnek vuäžž taimmad jiõččnažnalla krää'ma, što ni kii kässjâätt suu tuõjju.
- Lää'ddjânnam âlgg teâđted päärnaid sij vuõiggâdvuõđsteez tue'jjeed kue'ddelm, jõs sij vuõiggâdvuõđeez leät neu'rruum.
- Lää'ddjânnam âlgg ainsmâ'tted, što päärna da sij puärraz teä'tte, što see'st lij vuõiggâdvuõtt tue'jjeed läittmõš ÕM päärna vuõiggâdvuõđi komitea'je. Suomâ kalga visásmittiđ, et pärnááh já sii aitârdeijeeh tietih, et sist lii vuoigâdvuotâ vaidâliđ OA pärnáí vuoigâdvuotâi komitean.

Teâđtummuš, tie'ttemvuõđ lââ'zztummuš da škooultõs

- Rää'ves oummuid âlgg mainsted päärna vuõiggâdvuõđin da vie'kkted si'jjid mätt'ted tõin še päärnaid.

Meeraikõskksaž õhttsažtuâjj

- Lää'ddjânnam âlgg vä'ldded lokku päärna vuõiggâdvuõđid še oou'deemõhttsažtuâjast.

Päärna vuõiggâdvuõđ da põõrgâstâimmjummuš

- Lää'ddjânnam âlgg šiõtteed laa'jjid, kook ainsmâ'tte, što põõrgâz jiâ tue'jjed hääitaid päärnaid le'be jee'res oummuid Lää'ddjânnmest le'be maai'lmet.
- Lää'ddjânnam âlgg vuâppâd põõrggsi tâimmjummuž, što päärna vuõiggâdvuõđi neu'rrummuž jiâ pää'žž čiočkksa.
- Lää'ddjânnam âlgg õõlgted, što põõrgâz seu'rrje, mä'htt sij jäärnaktâimmjummuš vaaikat päärna vuõiggâdvuõđid, pirrõ'sse da tiõrvâsvuõ'tte.

Päärnaiä'sšvâ'lddnek ärvvtââll da oou'dad päärna vuõiggâdvuõđi teâuddjummuš Lää'ddjânnmest.

Oou'deemõhttsažtuâjj lij tuâjj, koon ree'gğes jânnam tue'jjeed õõutâst ouddneei jânnmivui'm. Tõn veäkkä oou'deet vuei'tlvažvuõđid pue'rab jie'llma ouddmiârkkân škooultõõž le'be äimmõsmuttsa va'rrjõõttmõõžž kuânstin.

Takai vuâđđjurddi

Kuuitâg puki päärnai vuõiggâdvuõđ jîâ tiõuddu nu't puârast. Päärnai vuõiggâdvuõđi komitea kî'ddai vuâmmšõõzz ouddmiârkkân uu'ccbõs jooukid kuulli nu't staante'mesvuõđ toobdi le'be järssi lâđđsab sââ'jest âarrai päärnai jeällmõ'sše. Jorddmõš lij ainsmâ'tted, što puki vuõiggâdvuõđ teâuddje õõutverddsânji jeät-ga ni keân pâi'lkiõčč.

Staante'mesvuõđ toobdi sââ'jj miârkat, što päärna jie'llmest lij mii-ne sââ'jj le'be jeällmõš, koon diõtt see'st jeä'la õõutverddsaz vuei'tlvažvuõđ järssivui'm. Tâin õõlmtõõzziņ vuei'tet vue'jj mie'ldd ju'rdded čõkkeei- da tuõrvpâi'kkooccipäärnaid, keeu'hesvuõđâst jie'lli päärnaid le'be lää'mes päärnaid.

Uu'ccbõs jooukin juu'rdet joouk, kook liâ õhttsažkââ'ddest meärlânji kiõččee'l uu'ccben ve'rddee'l jäänbõs jou'kķe. Lää'ddjännmest uu'ccbõs jooukid kuulli ouddmiârkkân kîõll- da kulttuur uu'ccbõs jooukid, seksuaal- da sooggbie'll uu'ccbõs jooukid da nu't sarnnum kuâsttjeei uu'ccbõs jooukid (ouddmiârkkân (lee'sškeeu'n diõtt) kuulli päärna.

Smiõtt! Mõ'nt lij vääžnai, što ââ'nnep huõl tõ'st, što juõ'kķk päärnast liâ seämma vuei'tlvažvuõđ, što suu kuvddle da ooumžen šiohttlâ'tte vuõigvuõđmeäldlažnalla?

Õõutverddsazvuõtt

- Lää'ddjännam âlgg cõggâd ânn'jõõžž pue'rben čârstummuž, mie'ldd looggee'l rasiism, vââ'jjsaagg da vââ'jjeäkkõõzzid.
- Lää'ddjännam âlgg jâ'rjsted teâđtemkampanjaid, kook mätt'tee õõutverddsazvuõđ da uu'ccee uu'ccbõs jooukid till'lõõvi čârsteei šiohttlõõttmõõžžid.

Mõõnni poddân vââ'jjsaakk lij lâssnam miârkteeinalla hâ't-ba sosiaal laž media diõtt. Nuõr jurddi kõi'ssme veäl oou'dbust, da nâäi't ouddmiârkkân rasism da neezzanvââ'kķ lâssan, koozz âlgg kässjõõttâd TÄ'LLES."

Päärna ouddõs

- Lää'ddjännam älgg pâi vä'ldded lokku päärna ouddõs päärnaid kuõskki aa'sšin da gu tu'mmje aa'sšid. Tãn teäuddjummuž älgg ärvvtõõlläd jee'res vuõ'jjin, ouddmiârkkân peämmaivuõtt- le'be sâjjsažhuâllu'tu'mmstõõggin.
- Pukid päärnaivui'm da nuõrivui'm tuâjast âârrjid älgg ta'rjjeed škooultõõzzid tõ'st, mä'htt päärna ouddõõzz teäuddjââ'ttet.

Vuõiggâdvuõtt jie'llma, jie'llem piâssmõ'sše da ooudâsviikkmõ'sše

- Lää'ddjännam älgg cõggâd juõ'kknallšem kuânstin päärnai jiõčsoo'rmid.

Juõ'kk ka jie'llem lij ärvvsaž."

Päärna jurddji ci'sttjummuš

- Lää'ddjännam älgg ainsmâ'tted, što päärna vuõiggâdvuõtt sârnnad jurddjes jiijjäs kuõskki tu'mmstõõggin teäuddjââvv.
- Lää'ddjännam lää'jjšiõttummuš älgg mu'tted nu't, što juõ'kk eksain päärnain älgg kõõččäd, što måkam miõl sij liâ ää'sšest, gu tu'mmjet päärna jie'llma vaaikteei aa'sšin.
- Lää'ddjännam älgg tuõrvvâd päärnaid vuei'tlvažvuõtt vuässõõttâd kää'dd tu'mmstõktuõjju ouddmiârkkân **nuõrivälddõõzzi** veäkka.
- Lää'ddjännam älgg vie'kkted pukid päärnaid, še jee'rab lăđdsab sââ'jest âârrai, sârnnad jiijjäs jurddjeez da vuässõõttâd tu'mmstõktuõjju ouddmiârkkân škooulâst.
- Lää'ddjännam älgg ainsmâ'tted, što puk päärnaivui'm tuâj tue'jjei rää'ves oummu vuäžžä škooultõõzz tõ'st, što päärnast lij vuõiggâdvuõtt sârnnad jurddjeez.

Tõt ij ri'jtte, što päärnaž vuäžž sârnnad jiijjâz jurddjeez, gu suu älgg kuvddled da še fi'ttjed.

Nuõrivälddõs lij nuõri vaikkteeijoukk, kää'tt täämm kää'ddest le'be pue'rrvââjjamvuu'dest.

Meerlažvuõiggâdvuõđ da luõvâsvuõđ

Meerlažvuõtt

- Lää'ddjânnam âlgg ainsmâ'tted, što puk tääi'b šõddâm päärna vuäžžä meerlažvuõđ.

Vuõiggâdvuõtt õõutooumlažvuõ'tte da vuei'tlvâžvuõ'tte vuäžžad ää'sšmeâldlaž teäđ

- Lää'ddjânnam âlgg suõjjled päärnai vuõiggâdvuõđid da tuõrvlažvuõđ digitaal'laž pirrõõzzin (ouddm. interneettest) änn'jõõžž pue'rben.
- Lää'ddjânnam âlgg še ää'nned huõl tõ'st, što päärnaid suõjjled digitaal'laž pirrõõzzi hääitlaž siiskõõzzâst.
- Lää'ddjânnam âlgg pue'reed päärnai da rää'ves oummui medialookkâmtääd.

Päärnaid till'lõõvvi viõkkvä'ldd

Ääuktõõllmõš da hue'neldâânnmõš

- Lää'ddjânnam âlgg reagâ'stted änn'jõõžž pue'rben päärnaid till'lõõvi viõkkväldda tuõrvvee'l tõn vuâsttatuâsttmõ'sše ri'jttjeei tie'gğ da ämmat-tuâjjlaid.
- Päärnaid till'lõõvi viõkkvää'ld vuâsttatuâsttmõõžžâst â'lgğe vä'ldded lokku jee'res päärnažjoouk, ouddmiârkkân niõđ, lää'mes päärna da jee'res uu'ccbõs jooukid kuulli päärna.
- Lää'ddjânnam âlgg vuâsttatuâsttad ne'ttviõkkvää'ld da škoolkeeu'summuž viõkkšubun da tu'tkķeed viõkkvää'ld algmääinaid.
- Lää'ddjânnam âlgg vuâsttatuâsttad juõ'kķnallšem ķeeu'summuž da ää'nned huõl, što lää'jjiõttummuš da jee'resnallšem plaan vie'kķte tä'st.
- Lää'ddjânnam âlgg viõkkâ'stted viõkkvää'ld (še seksuaal'laž ääuktõõllmõõžž) sâjjsažķiõrddjen jouddam päärnai vuei'tlvâžvuõđ vuäžžad dâhtarkääzzkõõzzid da terapia.
- Lää'ddjânnam âlgg tu'tkķeed päärnaid till'lõõvvâm viõkkvä'lddšõddmõõžžid viõkkšânji di ranjsted tuejjee'jid da tue'rjjeed sâjjsažķiõrddjid.

Täujja tõt mākam rää'ves ooumaž lij, vaaikat päärnže. Jõs päärna riõkkât, päärnaž vuäitt riõkkâd jârrsid. Šuurmõs vaaiktõs lij täujja rää'ves oummuin."

- Lää'ddjännam älgg kässjõõttâd änn'jõõžž viõkkšubun päärnai kõskkni'žže viõkkvâldda.
- Lää'ddjännam älgg ainsmâ'tted, što päärnain liâ âaskla da hiâlpâs nää'l (mâ'te te'lfonkääzzkõõzz) i'lmmed tobddmest viõkkvää'ldest da si'jjid älgg še sme'llkâ'tted ââ'nned tõid.
- Lää'ddjännam älgg ââ'nned huõl änn'jõõžž pue'rben, što puk vuäžža teädaid päärnaid till'lõõvvi viõkkvää'ldest da ääuktõõllmõõžžâst.
- Lää'ddjännam älgg ââ'nned huõl, što päärnaivui'm tuâj tuejjei vuäžža pääkklaž škooultõõzz päärnaid till'lõõvvi viõkkvää'ldest.
- Lää'ddjännam älgg ainsmâ'tted, što päärnaid till'lõõvi viõkkvâ'lddreäkkõõzzin noorât teädaid. Teäð â'lğge noorrâd tu'tkõmmuž veäkkä še reäkkõõzz sâjjsažkiõrdjen jouddam oummuin.

"Lää'ddjännam älgg kässjõõttâd jiõggsaž / sää'nn-nallšem viõkkvâldda – jiõggsa viõkkvää'ld seu'rrjõõzz liâ jie'llma vaikkteei jm. čärrõõttmõš."

Häätlaž vue'jj

- **Intersooggbeällsai** päärnai taarbte'mes taalkâshâidaid da čuõppmõõžžid älgg mââ'jeed nu't kookkas, što päärnaž vuaitči jiõčč sârnnað jurddjeez ää'sšest. Päärnain da piârrjin älgg vuäžžad tarbbsa vie'kk da tue'rj.
- Lää'ddjännam älgg ta'rjeed pue'rõõzz intersooggbeällsaid päärnaid, jõs si'jjid leät talkkum le'be čuõppum tu'sšen.
- Lää'ddjännam älgg vuâsttatuâsttad neezni šõkknemneävvai târmm'mõõžž da va'rrjed ri'jttjeld tie'ğğ ämmat-tuâjjlai škooultummša, tie'ttemvuõð lââ'zztummša da sâjjsažkiõrdi tue'rjjummša.

Intersooggbeällsazvuõtt õhttan vaard soogbie'lljiõččvuõdi luândlaž vaajtõõllmõ'sše. Intersooggbeällsa päärna vardd ij samai va'stted tyyplaž meä'rteelmid niõð le'be pää'rn vaardâst.

Piârpirrõs da sâjjsažhuâll

Piârpirrõs

- Sosiaalkäzzkõõzzi ta'rjumuž âlgg pue'reed vee'zz jânnmest.
- Lää'ddjânnam âlgg ta'rjjeed pue'rab tue'rj rä'tkkjeei puârrsid da sij päärnaid.
- Lää'ddjânnam âlgg tue'rjjeed õhttsažpuârrazvuõđ rä'tkkjempoodd da pue'rben oou'deed puârraz da päärna õhttvuõđâânnmõõžž.
- Lää'ddjânnam âlgg vie'kkted vuäivvõõttâmaunnsi diõtt vaiggâdvuõđin âârrai puârrsid da ta'rjjeed si'jjid tuârjkkäzzkõõzzid.

Muu e'čč ij vuäžžam vie'kk
vuäivvõõttâmaunnsi âânnmõõžž
vaiggâdvuõđid, mõõn diõtt vuõ'i'nnem suu
tuõdi hää'rveld, gu le'jjem 0-5 ekksaž."

Piârrjest čäärast âârrai päärna

- Lää'ddjânnam âlgg ainsmâ'tted, što jiâ päärnaid piijče doomâst meädda, jõs i'lla päkk.
- Lää'ddjânnam âlgg tuõrvvâd ri'jttjeei teäggtoš sâjjsažhuõllu j da päärnaisuõjjlemlää'jj tiu'ddepaiijmõ'sše da ainsmâ'tted, što liâ nokk ämmat-tuâjjla.

Kuä'ss-ne, gu jeä'la nokk leämmaž ohjjeei
tuâjast, ni jiõm leäkku vuäžžam taarbšem
talkkâz."

Sâjjsažhuâlast päärna
jälstumuž jä'rjste
doomâst jee'resârra,
gu dommjeällmõõžžin
ij vuei't lee'd snäätas
päärna tuõrvlažvuõđ
le'be puârastvââjjmõõžž
peä'lest. Tõt vuäitt
šõddâd ouddmiârkkân
piârhââidast le'be
päärnaisuõjjlemstro'i'tlest.

- Lää'ddjânnam âlgg vuâppâd sâjjsažhuâl kvalitee'tt da jeällmõõžžid.
- Sâjjsažhuâlast jälsteei päärna â'lğge vuäžžad teäđ vuõiggâdvuõđineez da vuei'tlvažvuõđ sârnad jurddjeez sâjgdâttmõõžž kuõskki tu'mmstõktuâjast.

“ Jiõm ouddm. vuäžžam teäđ jiiijan
vuõiggâdvuõđin, gu mu'ttem stroi'ttla.”

- Päärnaid, kook liä sâjgdõttum jee'res ârra âlgg ta'rjjeed päärnažlaaskvõs kuânstid i'lmmed viõkkvää'ldest da ääuktõõllmõõžžâst da si'jjid âlgg ta'rjjeed teäđaid vuõiggâdvuõđin.
- Gu sâjjsažhuâll poott, päärnaid âlgg plaaneed persoonlaž tuä'rjppää'ljes.

Vaangi päärna

- Koo'ddin âlgg ää'nned huõll, što päärnai da puârssi õhttvuõttâânnmõš seill, hâ't-i jeä'nn le'be e'čč le'čči va'ngguum. veikká vaanhim ličij fangâlist.

Ouddnemvâkksa päärna

- Lää'ddjânnam âlgg ainsmâ'tted, što ouddnemvâkksa päärna peä'sse takaimätt'tõsse da tõõzz va'rrjet ri'jttjeeinalla tie'gğ. Mätt'templaanid da mätt'tõõzz âlgg teevvad nu't, što sij vuäžža persoon'nallšem tue'rj.
- Lää'ddjânnam âlgg cõggâd ouddnemvâkksai päärnai ku'kesäiggsaž strooi'telsâjgdâttmõõžž da ta'rjjeed vuõss-sââ'jest piârhaâid da jee'res kääzzkõõžžid.
- Lää'ddjânnam âlgg ainsmâ'tted, što lää'mes päärnaid âlgg kuullâd sij kuõskki tu'mmjemtuâjast da ta'rjjeed di u'vdded tue'rj kommunikâsttmõ'sše.
- Lää'ddjânnam âlgg tue'rjjeed ânn'jõõžž pue'rben ouddnemvâkksai päärnai persoon'nallšem ouddnummuž da vuässadvuõđ õhttsažkää'ddest.

“ Älgg ää'nned huõl, što jee'resnallšemvuõtt ij
šõddâd keeu'summuž škooulâst.”

Vuâdđtiõrvâsvuõttthuâll da sosiaalhuâll

Tiõrvâsvuõtt da tiõrvâsvuõttkääzzkõõzz

- Lää'ddjânnam âlgg ainsmâ'tted, što puk päärna da nuõr vee'zz jânnmest vuäžža samai vue'kkšõs tiõrvâsvuõttkääzzkõõzzid.
- Lää'ddjânnam âlgg ta'rjjeed sosiaal- da tiõrvâsvuõttkääzzkõõzz še põ'mmaitaa aârrai päärnaid da siõ'me vuõ'rddi jie'nnid.
- Lää'ddjânnam âlgg teâdted piârrjid njiimtummuž tää'rkesvuõđâst.
- Lää'ddjânnam âlgg ainsmâ'tted, što päärnai jiõččmie'rreemvuõiggâdvuõtt da vuõiggâdvuõtt vuässõõttâd vää'ldet lokku sosiaal- da tiõrvâsvuõttkääzzkõõzzin.

Äâldmõs puõccipõrtt lij 4 čiâss
vuejjam-mää'tk kēe'jjest."

Miõlitiõrvâsvuõtt

- Lää'ddjânnam âlgg pue'reed miõlitiõrvâsvuõttkääzzkõõzzid da peä'nechuâl da u'vdded nokk tie'gğid tõi raajjmõ'sše. Lää'ddjânnam âlgg še oođeed päärnaisuõjjlemlää'kk.
- Lää'ddjânnam âlgg pue'reed päärnai miõlitiõrvâsvuõttkääzzkõõzzid ra'vvjee'l tõi vuäžžamvuõtt da ri'jttjeei mie'rr ämmat-tuâjjlaid lokku vää'ldet jee'res päärnažjoouki taarbid.
- Lää'ddjânnam âlgg kässjõõttâd päärnai jiõččsoo'rmid da miõlitiõrvâsvuõttvaiggâdvuõđid gu kuullâd päärnaid, gu kääzzkõõzzid viiggât ooudâs.
- Lää'ddjânnam âlgg ââ'nned huõl, što päärnaid jeät mie'rred talkksid tu'sšen, da što puärraz da päärna vuäžža teâdâid talkksi čârrvaaiktõõzzin da jee'res hâiddvaajtõsmâäinain.
- Lää'ddjânnam âlgg ta'rjjeed tue'rij miõlitiõrvâsvuõđ va'žžtõõzzi da vaiggâdvuõđivui'm jie'li päärnai puärrsid.

Nuõri tiõrvâsvuõtt

- Lää'ddjânnam âlgg oou'deed nuõri seksuaal- da šõkknemtiõrvâsvuõđ da pue'reed tiõrvâsvuõttthuâl ämmat-tuâjjlai fi'ttjummuž â'brrjohsspäärnai, jeä'rben transnuõri puärastvââjjmõõžžâst.
- Lää'ddjânnam âlgg ainsmâ'tted, što päärnaid ta'rjjeet ââ'kkää'ss seksuaal- da šõkknemtiõrvâsvuõttšõddummuž.

- Lää'ddjânnam âlgg ânn'jõõžž pue'rben cõggâd nuõri peä'nci âânnmõõžž di ohjjeed hoiddu tõid, kook taarbše vie'kk.
- Lää'ddjânnam âlgg vie'kkted teä'ggsiõrr/speällcõnnsallašvuõđâst kõiõrdi päärnaid.
- Lää'ddjânnam âlgg ooudâs viikkâd nuõri tiõrvsallaž jie'llemnaa'lid da cõggâd poorrâmheämmõõžžid.

Äimmõsmuttâz vaaiktõõzz vuõiggâdvuõđid

- Lää'ddjânnam âlgg tue'jjeed lâ'ppeem äimmõstäämaid da lokku vä'ldded tä'st päärna vuõiggâdvuõđid.
- Lää'ddjânnam âlgg ainsmâ'tted, što äimmõsmuttâz rä'tkkeen ärvstõõlât tõn vaaiktõõžžid päärnaid, še sää'mpäärnaid da sij vuõiggâdvuõđeez.
- Lää'ddjânnam âlgg lää'jjiõttummuž veäkka ainsmâ'tted, što põrggsi täimmjummuž pirrõsvaaiktõõžž jiâ ni âlggjânnmest vaarâd päärna vuõiggâdvuõđid.

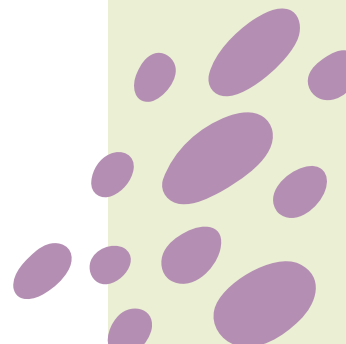
Raajjâm poodd â'lgge vä'ldded lokku puõccu da kuul da sä'mmlai määdä da kulttuur."

Jie'llemtää'ss

- Lää'ddjânnam âlgg veä'ltted sosiaalstaanouddõõžž čuõppmõõžžid, kook vaaikte keeu'hesvuõđ da čarrõõttmõõžž vaarâst âarrai päärnaid.
- Lää'ddjânnam âlgg tuõrvvâd ri'jttjeei jie'llemtää'ss pukid päärnaid ouddmiârkkân lâä'zztee'l sosiaalstaanouddõõžžid jee'rab läđđsab sää'jest âarrai päärnaid.
- Lää'ddjânnam âlgg cõggâd pääi'kte'mesvuõđ da ta'rjjeed kõiõrsânji aassâmpõõrt tõn taarbšeei piârrjid.
- Lää'ddjânnam âlgg statistisâ'stted teâđ pääi'kte'mes päärnaid da jä'rjsted si'jjid vie'kk.

Jeä'led čuõppu <3."

Škooultõs, âsttai'gğ, kulttuurtâimmjummuš

Škooultõs

- Järresi lăđđsab sââ'jest âarrai păärnažjooukid âlgg tuõrvvâd õõutverddsaž škooultemvuei'tlvažvuõđid. Tăäzz âlgg va'rrjed ri'jttjeeinalla tie'gğ. Jânnmasi'rddipăärnai mätt'tem mätt'tõõzz âlgg lee'd vue'kkež.

Vuâddškooulin õõgçi lee'd jăänab tie'gğ, gu i'lla văä'rr kii'rjid le'be mättmateriaalid."

- Lăä'ddjânnam âlgg raajjâd tâimmamplan, koon veäķka mainstet păärna škoouljăättmõõžž ârnnmõ'sše da meădda âârmõõžžid.
- Lăä'ddjânnam škooulin ij vuăžž čârsted ni ķeaid da mätt'tõõzzâst â'lğge vă'ldded lokku jee'res kiõl da kulttuur (ouddmiârkkân romaan da sâ'mmla).
- Lăä'ddjânnam âlgg ainsmâ'tted, što škooulin ooudbeä'lnn cõõggât da kăssjõõđât ânn'jõõžž pue'rben viõkkvâldda da ķeeu'summša di teăđtet tõi häittvaiktõõzzin.

Ķeeu'summša jiâ kăssjõõđ nokk ääi'jeld jiâ-ga ni še tarbbsa."

- Lăä'ddjânnam âlgg ta'rjjeed păärnaid da nuõrid vuei'tlvažvuõđid vuăssõõttâd sagstõõllmõ'sše škooultõõžž kuõskki poliittlaž tu'mmstõõggin.
- Lăä'ddjânnam âlgg lââ'zzted ooumažvuõiggâdvuõttšõddummuž di păärna vuõiggâdvuõdi da õõutverddsažvuõđ mätt'tõõžž. U'čtee'lin âlgg vuăžžad tăäzz õhttnee škooultõõžž.

Vuânõmõš, ästtäi'gõ, virkkõõvõmõš, kulttuur da čeäppõõz

- Lää'ddjännam älgg ää'nned huõl, što ästtäi'j kääzzkõõzzid (mâ'te sportt- da kulttuurtäimmjummuš) liä vuäžžamnalla pukid päärnaid, še ouddmiärkkân lää'mes/ouddnemvâkksaž päärnaid da mäddvuud päärnaid.
- Koo'ddin ä'lõgõ lee'd ta'rjummšest päärnaid mäaustem da vuõkkâz nää'l vie'ttjet ästtäi'j.
- Lää'ddjännam älgg täimnad, koin cõõggât spoortâst šõddi ääuktõõllmõõžž da keeu'summuž. l'immtum šõddmõõžž ä'lõgõ tu'tkõeed viõkkšânji.
- Lää'ddjännam älgg ää'nned huõl, što päärna vuäžžä vuässõõttâd sagstõõllmõ'sše ästtäi'j da kulttuur kuõskki poliittlaž tu'mmstõõggin.

Jiõcc kicõlem altteed odd staarjõõz 14-ekksi'žžen, leša puk altteemjoouk le'jje uu'ccab päärna, nääi't staarjõõz õõlgõ altteed tä'lles 7-ekksi'žžen."

Jiijjâsnallšem suõjjlemtäâi**Tuõrvvpäi'kõooci-, cõkõeei- da jännmasi'rddipäärna, mie'ldd loogee'l puärrsitaa jännma puättam päärna**

- Lää'ddjännam älgg ainsmâ'tted, što päärnaid ci'sttjed tuõrvvpäi'k da jännmaserddmõõžž kuõskki tu'mmstõõggin persoonân da što rä'tkkummuš tue'jjeet päärna ouddõõz meäldlânji.
- Lää'ddjännam älgg kiõtt'tõõllâd tuõrvvpäi'kõoocmõõžžid änn'jõõžž jâ'ttlubun. Päärna ä'lõgõ vuäžžad tiõrvâsvuõthâaid da piâssâd škoou'le.
- Lää'ddjännam älgg pue'reed puärrsitaa Lää'ddjännma puättam päärnai sâä'j ouddmiärkkân hiälptee'l piârri õ'hte sätmmõõžž.
- Puärrsitaa jännma puättam päärnaid älgg mie'rreed kiõrrsânji jiijjâs ee'ttiõ.
- Lää'ddjännam älgg looppted tuõrvvpäi'kõoocipäärnai sijlluvälddmõš.

Tuõrvvpäi'k ooci päärnaž haa'lad jiõccses teädast tuõrv."

Reäkkõõzzid tue'jjeem päärnai suõjjlummuš

- Lää'ddjânnam âlgg tue'jjeed plaan, koon veäkka uu'cceet päärnai tue'jjeem reäkkõõzzid.
- Lää'ddjânnam âlgg vuä'need päärnaid kuõskki vuõiggâdvuõttjäättmõõžžī pešttmõõžž.
- Lää'ddjânnam âlgg ainsmâ'tted, što päärnaid jiâ pleânad õhttu čârree'l hekka tu'tķķeempleânvuõđ poodd.
- Lää'ddjânnam âlgg oou'deed nõkam rä'tķķummšid, koin reäkkõõzzin viärtum päärnaid ta'rjjeet vaajtõsmäinnsaid jä'rjstummšid vuõiggâdvuõttjäättmõõžžid da pleânvuõttviärtõõzzid.
- Ķiddäärrai päärna ij vuäžž piijjâd seämma sâjja vuõrâsoummuivui'm. Päärna vue'jj âlgg ärvvtõõllâd mie'rrkõõski.
- Lää'ddjânnam âlgg ainsmâ'tted, što Ķiddäärrai päärna vuäžžā vue'ķķšõs mätt'tõõzz da jee'res kääzzkõõzzid.

Te'kstt: Margariitta Kariola da Jemina Fallenius
Graaflaž plaanummuš: Oona Niskanen
© Lastensuojelun Keskusliitto

ÕM päärna vuõiggâdvuõði komitea tu'mmstõõgg da siâzstõõzz Lää'ddjânnma käunn'je
päärnaiä'sšvä'lddnee'kk ne'tseeidain(<https://lapsiasia.fi/sopimuksen-valvonta>).

Čõõdtõs lij rajjum Euroopp Unioon teäggtem da Lastensuojelun Keskusliitto koordinâ'stem
Meidän LOS -ha'ŋkkõõzzâst (2025–2026).

E'tkkuum vuäinalm da jurddi liä tä'lk tän tee'kst raajj'ji vuäinlmõõžž jiâ-ga vie'ltkani va'stted
Euroopp unioon peä'l. Euroopp unioon ja veä'kkie'gg miõtti ve'rğğnek jiâ leäkku vasttõõzzâst
tõin.

Euroopan unionin
osarahoittama

MEIDÄN LOS

LASTENSUOJELUN
KESKUSLIITTO

SOS
LAPSIKYLÄ